

פניני הרמז

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עס"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

פניני רבינו:

וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אוכל. (ג. ב.), במדרש (שמות רבה א, ה) שהראה הקב"ה למשה הסנה בתוך האש לרמז על גלות ישראל בצרת השעבוד, והסנה איננו אוכל על קיומם של ישראל שלא יכלו בגלות מצרים. אולם בספורנו שם כתב ז"ל הסנה יבער באש בצרת עשר מכות, אבל לא יכלו באותם הצרות, ועוד שם מדוע לא יבער הסנה, כתב ז"ל, למה לא יכלו המצרים ברב מכותם ע"כ. והיינו שהראה הקב"ה למשה שהמצריים יוכלו לסבול כל המכות ולא יכלו. וצריך להבין אמאי הראה לו הקב"ה ענין זה בתחילת נבואתו של משה, ומאי ענין זה לשליחותו של משה? אמנם י"ל דכיון דתכלית יצי"מ וגאולת ישראל הוא כבוד שמים כנ"ל, והוא בא ע"י ואני אקשה את לבו למען שתי אותותי בקרבו, היינו שיוכל לסבול כל המכות, לפיכך הראה הקב"ה למשה ענין זה שיוכלו המצריים לסבול כל המכות בתחלת שליחותו, כי זהו תכלית שליחותו שיתגלה כבודו ית"ש, ודוק.

(מתוך ספר בית אב על התורה ח"א)

בענין הגלות והגאולה: בנוסח ההגדה להרמב"ם (סוף הלכות חמץ ומצה) כתב בזה"ל: נוסח ההגדה שנהגו בה ישראל בזמן הגלות כך היא, מתחיל על כוס שני ואומר בבהילו יצאנו ממצרים. ענין הבהלה והזריזות, י"ל דאם אך הגיע זמן הגאולה מיד נגאלים, וזהו גם ענין בבהילו יצאנו ממצרים, דכיון שהגיע הזמן לצאת ממצרים, לא ינוח שבת הרשע ובבהילו יצאו ישראל ממצרים. וכדאיתא בגמרא עבודה זרה (דף נה.): "כך יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני".

הוספה: ובזה יש לפרש גם דברי רש"י בפרשת וישלח עה"פ ויזרח לו השמש (לב, לב): "לצרכו לרפאות וכו' ואותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע מיהרה לזרוח בשבילו" עכ"ל. ולכאורה מה שהוצרך לזה ולא היה זמן להמתין עוד ב' שעות שיתרפא אז, לרמז בא שאם אך הגיע הזמן ליעקב להתרפא, יתרפא מיד בלא שום איחור, ובגדר לא ינוח שבת הרשע על גורל הצדיקים, אפילו זמן מועט יותר ממה שנגזר. ומה גם שענין זריחת השמש ליעקב מרמז על הגאולה העתידה, כדאיתא במדרש (בראשית רבה סח, י) הה"ד וזרחה לכם שמי שמש צדקה, והוא ענין ובעתה אחישנה, והיה לעת ערב יהיה אור.

(מתוך הגדה של פסח 'מבית אב', והתוספת מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א פ' וישלח)

פניני רבינו - בהלכה:

ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו. (ד. כד.), בגמרא נדרים דף ל"א שמונה נתרשל מן המילה אלא אמר אמול ואצא סכנה הוא וכו' אלא מפני מה נענש שנתעסק במלון תחלה, ורש"י פי' שם שהיה ביום השמיני, ומה רצה לומר בזה, נראה לפרש עפ"י מה שנסתפקו האחרונים במילה שלא בזמנה אם עובר במ"ע בכל שעה, או שמדינא יכול להמתין ורק משום זריזות מוטל עליו להקדים [וכן כתב בחתם סופר פרק רבי אליעזר דמילה, ובדבר אברהם סי' א יעו"ש], ואפשר שסב"ל לרש"י אם לא היה ביום השמיני למה נענש משה מה שנתעסק במלון תחלה, שהרי אינו עובר כל שעה, וע"כ פירש דיום השמיני היתה ונמצא מבטל מ"ע דיום השמיני, ושור"ר בתוספות על נדרים כ"כ בפירוש, דהמתין לו הקב"ה עד סמוך לערב דיום השמיני, והוא כמש"כ. אולם בתרגום יונתן מפרש ענין זה בגרשום, שאע"פ שכבר גדל ולא הניחו יתרו למולו [ולא מיירי באליעזר כמש"כ רש"י], וע"כ כבר היה אחר יום השמיני, ומוכח דסב"ל לתרגום יונתן שגם מילה שלא בזמנו אסור להשהות, נמצא שמה שנסתפקו האחרונים יהא תלוי בפירש"י והתרגום יונתן.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

* * *

קול רבינו [מאמרי מוסר והשקפה]:

מאמר "נושא בעול עם חבירו"

[מתוך ספר בית אב שיחות]

* * *

ומקבל את התורה, כי מיד בהתגלות הראשונה בהסנה כבר נבחר לקבלת התורה, וכדאיתא **במדרש** (רבה ב. ו) שנקרא משה משה שילמד תורה בעוה"ז ובעוה"ב. הרי שמיד נתמנה להיות רבן של ישראל, וכמו שנאמר לו תעבדון את האלקים על ההר הזה (ג. יב.), וכדפירש"י שהמכוון על קבלת התורה שעתיד להיות בהר הזה, תכלית שליחותו של מרע"ה.

ומה מסופר בזה שנאמר ויצא משה וירא בסבלותם? ופירש"י שנתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם [עיניו ולבו, היינו לא רק למראית עין עשה אלא בפנימיות הרגשת הלב, ולא רק בלבד לבד הרגיש הצער אלא שהתאמץ בפועל ידיו להקל מהם], וברמב"ן הוסיף כי הגידו לו שהוא יהודי והיה חפץ לראותם בעבור שהם אחיו, והנה נסתכל בסבלותם ועמלם ולא יכול לסבול ולכך הרג המצרי המכה וכו', ובספורנו שם: "שנתן לבו לראות בעוני אחיו ומצד האחיה

במשנה אבות (פרק ו) מנוים מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, כולם מובנים שהם צורך ללימוד התורה כמו שמיעה, רב, חברותא וכו' זולת מה שנמנה ביניהם נושא בעול עם חבירו ולדונו לכף זכות ומעמידו על האמת, דאלה מה להם ולתנאי לימודה של תורה. ואם כי יש לומר שהם נחוצים כדי שימצא חברים ללימודו, נראה שיש בזה עוד יסוד נפלא שהמצות הללו כשלעצמם דרושים להשגת כתר תורה.

כשנעיין בתורה נמצא שמכל תולדותיו של מרע"ה עד למנויו כאיש על העדה בהתגלות הסנה, שהיו שמונים שנה מלאים תלאות ומאורעות [כמבואר בספר הישר (כאן)], לא נמנו רק שני מקרים, ויגדל ויצא אל אחיו וירא בסבלותם וגו' ויך את המצרי, ועוד ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים ניצים ויאמר לרשע למה תכה רעך, ודאי מאחר שהתורה הזכירה דייקא את אלו משמע שאלה הן התכונות שבעבורו זכה מרע"ה להיות נבחר כרועה ישראל

התעורר להנקם" עכ"ל, הוי אומר שאהבת אחים לכלל ישראל בערה בלבו של מרע"ה.

וגם ביציאה השניה היתה זו סיבת התעוררותו להוכיח את המכה באמרו רשע למה תכה רעך, וכדפי' שם בספורנו: "מפני היות כל אחד מהם אחיו לא התעורר להנקם אלא להוכיח במישור" ע"כ, הרי שאהבת ישראל גופא והאחווה להמכה והמוכה גם יחד הביאתו להוכיחו, ונראה שזו כוונת המדרש (א). (כו) ז"ל: "ויצא אל אחיו שתי יציאות יצא אותו צדיק וכתבן הקדוש ברוך הוא זו אחר זו ויצא ביום השני הרי שתיים" עכ"ל המדרש, להוכיח כי ב' היציאות והנהגת משה בהן משורש אחד הן, אהבתו לאחיו.

והרגשה זו של משה רבינו לא פסקה, ולא הסיח דעתו ממנה כל השמונים שנה שהיה בנכר, וכדאייתא במדרש (ב, ה): "ולמה הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה בענין הזה לפי שהיה מחשב בלבו ואומר שמא יהיו המצריים מכלין את ישראל לפיכך הראהו הקדוש ברוך הוא אש בוערת ואיננו אכל אמר לו כשם שהסנה בוער באש ואיננו אכל כך המצריים אינן יכולין לכלות את ישראל", ועוד שם "וירא ד' כי סר לראות אמר הקב"ה סר וזועף הוא זה לראות בצערן של ישראל לפיכך ראוי להיות רועה עליהן מיד ויקרא אליו משה משה" ע"כ.

מבואר בזה שבחינת משה רבינו לתורה בא מכח שלמותו במדת אהבת ישראל לאמיתיה [הן לעזור להם בצערם והן להוכיח ולהוליכם לדרך ישרה], ודייקא הר זה שבו היה המראה אודות השתתפות בצערם של ישראל הוא נהיה המקום הראוי לקבלת התורה.

ושורש הדבר יובן לפי שעיקר קיומם והנהגתם של כלל ישראל הוא בכח התורה, והתורה גופא הוא יסוד הנהגה של כלל ישראל, וכמש"כ והיום הזה נהיית לעם (דברים כו. ט), זוהי עצמות התורה, וע"כ בהכרח מי שרוצה לזכות לכתר תורה צריך שיהיו עיניו ולבו רגישים למצבם של ישראל, כי התורה היא תכסיס המלכות של ישראל ומאן מלכי רבנן, ונאמר בתורת המלך וקרא בו כל ימי חייו (שם יז. יט), וע"כ איך יתכן שיזכה אדם לתורה אם פורש עצמו מאהבת ישראל, כלום יתכן תגא דמלכותא למי שאינו דואג לשלומה של אומתו?

והוא גופא שאמרו ז"ל **במועד קטן** (דף ו.) דצורבא מרבנן מילא דמתא עלה, וסימנא מילתא כי זהו מהות התורה שהוא לומד, ואמרו ואהבת לרעך הוא כלל גדול בתורה, ומתנאי קנינה, ובכלל זה להיות

נושא בעול עם חבירו, לדונו לכף זכות ולהעמידו על האמת כאמור, והיא כוונת המשנה באבות.

אולם עוד יותר עומק יש בזה, כי עצמות התורה אמרו ז"ל (עי' זוה"ק פרשת אחרי דף עג.) הוא ודיבורו חד, קוב"ה ואורייתא חד, וכדאייתא **בגמרא שבת** (דף קו.) אנכי נוטריקין אנא נפשא כתבית יהבית, שכביכול הקב"ה כתב את עצמותו בתורה, כי אין לנו שום יכולת השגה על דעתו ורצונו ית"ש זולת לפי מה שנתגלה לנו בתוה"ק שכולה שמותיו של הקב"ה, וע"כ על ידה הוא השראת השכינה בישראל, וכמו שאמרו במשנה אבות (פ"ג מ"ב) שנים שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם, ומנין שאפילו אחד וכו'. כי השראת השכינה לפי מדת העמלה בלימוד התורה, מבואר שהתקשרות והתגלות הקב"ה לישראל הוא דייקא ע"י התורה [וכמש"כ ברמב"ן פרשת תרומה (כה. א.) כי לשונות שנאמרו במשכן הם אותם הלשונות של מתן תורה, כי ההתגלות שהיה במשכן ובמקדש הכל בכח התורה].

והוא שנאמר בפרשת משפטים שבשעת מתן תורה תחת רגליו כלבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר (כד. י.), יעוי"ש ברש"י היא היתה לפניו בשעבוד מצרים ובשעת הגאולה נתמלא אורה, כי זהו מצב נתנית התורה שהקב"ה עם ישראל בעת צרה ובשעת גאולה, וכמו שדרשו מש"כ ושב ד', שכביכול הקב"ה בעצמו בגלות עם ישראל (עי' רש"י דברים ל. ג.), וכמו שנאמר ליעאע"ה אנכי ארד עמך ואנכי אעלך גם עלה (בראשית מו. ד.), והכל בכחה של תורה.

ובמדרש (א, כו) עוד ז"ל: "ויצא משה וכו' אמר הקב"ה אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערם של ישראל ונהגת בהם מנהג אחים אני מניח את העליונים והתחתונים ואדבר עמך, הה"ד וירא ד' כי סר לראות ראה הקב"ה שסר מעסקיו לראות בסבלותם לפיכך ויקרא" וכו' ע"כ, והוא כמבואר כי שורש התורה הוא התקשרות הקב"ה עם ישראל ורואה בצערם ע"י ששורה בתוכם, וממילא מוכח כי רק העושה כן ונוהג מנהג אחים עם ישראל ומרגיש עמם הוא ראוי להשגת התורה ולהיות ממוסריה.

יתבוננו בזה בני תורה הרוצים לזכות לכתר תורה, כי המונע טוב מאחרים ואינו נושא בעול עם חבירו, מונע תורה מעצמו, ובמדה שאוהב את חבירו ומעמידו על האמת כן יזכה להתגדל בתורה ולזכות לאורה.

ובירושלמי נדרים (פ"ט ה"ג): "א"ר עקיבא ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה ובן עזאי אמר זה

ספר תולדות האדם בצלם אלקים עשה את האדם זה כלל גדול מזה" ע"כ, יש לפרש כי ודאי אהבת אחים לכלל ישראל הוא שורש להתורה וכמשנ"ת, אלא בן עזאי מוסיף עוד כי אלולא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, גם הבריאה כולה כל אשר יש בו צלם אלקים לא יתכן בלתי התוה"ק והעסק בה שעוסקים בה בני ישראל, ולפי"ז מוטל על העוסק בתורה גם לדאוג לתיקונו של העולם ולהורות להם דרכי חיים.

וי"ל שזה מרומז במה שספרה התורה מענין בנות יתרו שמרע"ה הצילם מן הרועים, וברעת זקנים לבעלי התוספות פי" שעשה כן משום שסיבת רדיפת הרועים את בנות יתרו היה מפני שנדרוהו על שפירש מעבו"ז, ובספורנו פירש שקם להושיע את העשוקים מיד עושקיהם, הרי שהרגיש משה בזה מדה מסוימת של אחריות גם לתיקונו של עולם בכלל, ולחשוב אודות צלם אלקים של כל תולדות האדם, כי הצדק והמשפט הוא קיומו של עולם בכחה של תורה.

ועוד יש התבוננות בזה כי אין לך טובה שאדם עושה עם כלל ישראל ועם כל העולם כמי שעוסק בתורה,

וכדאיתא בגמרא יבמות (דף סג:) שבן עזאי אמר דמי שאינו עוסק בפריה ורביה שופך דמים וממעט הדמות, ועוד שם שגורם לשכינה שתסתלק, ואמרו לו הנך נאה דורש ואינו מקיים [כי לא נשא אשה] ואמר להם ומה אעשה ונפשי חשקה בתורה ואפשר לעולם להתקיים ע"י אחרים ע"כ, וצ"ב מה תשובה היא זו לתנא הקדוש מה שאמר מה אעשה, אם בעצמו דרש גודל החיוב לעסוק בפו"ר, ועכצ"ל כי השיב להם כי העוסק בתורה בתכלית התשוקה והשלמות כמותו הרי בזה גופא נותן קיום לעולם ולהיושבים בה ומשרה שכינה כי מעורר אהבת אחים ואהבת משפט, והוא גופא מה שאמר בן עזאי בירושלמי הנ"ל זה ספר תולדות האדם הוא כלל גדול בתורה.

וצריך משקל רב מה לכוון אל האמת כ"א לפי מה שראוי לו, ומי שעוסק בתורה ואינו מסיח דעת מאהבת כלל ישראל ואהבת משפט ודאי יזכה לס"ד למצוא הדרך אשר תשכון בו אור.

הכניסו ברכה לתוך בתיכם

בימים האחרונים נשלחו למאות מנויי הגליון שני מאמרים חדשים שנשא הוד כבוד מרן רבינו הגדול מרן ראש הישיבה שליט"א בשבועות האחרונות [מאמר "מהותה של חנוכה" ומאמר "כי הם חיינו"] מי שעדיין לא קיבלם ורוצה לקבלם ישלח בקשה למייל המערכת: gilyonhoromoh@gmail.com ניתן לקבלם בכתבים ובהקלטה

נ. ב. מאמרים אלו לא הוכנסו לאתרים "אידיש ווינקעל" או "דרשו" כמו גליון השבועי

בקשו רחמים

הציבור מתבקש להמשיך בתפלה לרפואתו השלמה והקרובה של האי גאון וצדיק, ספר תורה השרוי בצער

מוה"ר יהודה ליב בן רחל לרפו"ש בתושח"י

חדב"נ דהו"כ עט"ר רבינו הגדול מרן ראש הישיבה שליט"א

תפלות ישראל עשו רושם וב"ה המצב משתפר מיום ליום, אך עדיין זקוק לרחמי שמים, והן קל כביר לא ימאס

תפלת רבים, ישלח לו רפו"ש בקרוב ממש